

ILIADA

– Ascultă, bătrâne, de te mai găsesc vreodată la corăbiile mele, nici sceptrul, nici cununa zeiască n-or să-ți mai fie de folos. Află că n-am să mă despart de roaba mea cu una cu două, ci mai degrabă va merge în Argos să-mbătrânească alături de mine. Iar tu, dacă vrei să scapi cu viață, fă cale-ntoarsă și piei din fața mea pe veci.

Al cui este glasul care insultă un biet moșneag venit cu odoare? Naratorul uimit privește o clipă în urmă, în vreme ce timpul docil se scurge ca un fuior printre degetele sale. Suntem în al nouălea an de război. Soarta nu se decisese încă în lupta aheilor pentru Troia, când furia unui zeu le trimise o molimă cumplită. Mureau pe capete războinicii și nimeni nu știa pricina. Boala pornise întâi de la animale, dar curând căzuseră și primii oameni și cerul era mereu roșu de focul rugurilor aprinse. Fără știrea lui, întreaga vină o purta însuși Agamemnon, marele conducător de oști, pentru că, îndrăgostit de frumoasa Hryseis, refuzase solia tatălui ei, preotul lui Apollo, venit să-și răscumpere fiica din mâinile aheilor. Bătrânul sosise rugător, înfricoșat și umil și, urându-le reușită în

lupta cu cetatea lui Priam, le-o ceruse, în schimbul odoarelor aduse cu sine, pe copila lui, ajunsă sclava lui Agamemnon. Din respect pentru vârsta bătrânului, dar și din teamă față de zeul ce-i era pavăză, aproape toți războinicii se învoiseră. Doar Agamemnon își arătase mânia.

Cam așa arată începutul nespus al poveștii. Urmează ciuda Atridului și insulta pe care i-o aduce bătrânului și iată că acesta se retrage în tăcere, cu sufletul lovit. Dar, după ce se depărtează îndeajuns, ridică la cer brațele tremurătoare și invocă mânia zeului arcaș:

– Apollo, tu, păzitor în Hryse, în Killa și în Tenedos deopotrivă, ascultă-mi ruga Smintheus, pentru ofrandele ce ți-am adus și pentru altarul tău slujit de mine cu credință! Te îndură și, pentru toate lacrimile mele, trimite aheilor durere înzecită prin săgețile tale!

Apollo îl ascultă. Din înaltul cerului pornește pe o pală de vânt nevăzută și coboară ca o noapte asupra vinovaților. Și stând departe de corăbiile lor, trage săgeți rând pe rând, spre catări, apoi spre ogari și, în cele din urmă, spre oameni.

Sunt deja zece zile de năpastă. Martorul răbdător de deasupra frontului îl vede pe Ahile cum cheamă la sfat poporul. E agitat, brațele se mișcă parcă fără voia lor și în minte îi stăruie o încurcată întrebare: să pornească spre casă, departe de locul molimei, ori să ceară dezlegarea neînțeleșului mesaj zeiesc de la proroc, de

la vreun preot, ori tĂlmaci de vise? Ce putea fi oare: vreo rĂzbunare a lui Apollo pentru neĂmplinirea unei jertfe ori dorința de a vedea ĂnĂlțĂndu-se fumul unei ofrande noi?

Dintre toți ghicitorii, cel mai bun tĂlmaci e de departe Calhas, fiul lui Thestor, cel care i-a Ăndrumat pe mare spre Troia și care-și datorează harul lui Foibos Apollo Ănsuși. El știe sĂ dea dezlegare semnelor, dar, cu fricĂ de mĂnia Atridului, Ăl privește mai ĂntĂi rugĂtor pe Ahile. Știe cĂ numai niște brațe tinere pot aduce salvarea unui biet moșneag, atunci cĂnd un rege se mĂnie. Și mai știe, cu o strĂngere de inimĂ, cĂ vremea brațelor sale a trecut și cĂ Ăn locul ei s-a ĂnstĂpĂnit o neputința mai tristĂ decĂt privirea slabĂ a ochilor sĂi palizi. Dar brațele acelea tinere și puternice Ăl liniștesc prin simpla lor deschidere prieteneascĂ și iatĂ cĂ bĂtrĂnul tĂlmĂcește rar mĂnia lui Apollo, vorbindu-le de ispĂșirea cuvenitĂ pe care semnele o cer: Ăntoarcerea fetei Ăn țara tatĂlui ei, cu multe odoare și jertfe, aduse pentru iertarea greșelii.

Teama lui Calhas era ĂntemeiatĂ. Agamemnon nu putea accepta tĂrgul. Anii de rĂzboi Ăl schimbaserĂ pe soțul Clitemnestrei: rĂzboinicii preocupați de prĂzile dobĂndite Ăn lupte, statutul sĂu de rege amenințat mereu de tinerii destoinici care se ridicau neĂncetat din rĂndul bĂiețĂndrilor fragezi de odinioarĂ, toate Ăi turnau Ăn suflet veninul neĂncĂderii Ăn

sine, teama nemărturisită de a nu fi curând înlăturat. Regele se teme că pierderea fetei ar fi fost privită ca un act de slăbiciune, o înjosire la care se supune de bunăvoie, fără să protesteze. Și-apoi mai e și plăcerea nocturnă în compania roabelor frumoase, obținute cu multă sudoare și luptă, atingerea ușoară a unui trup tânăr și feciorelnic, după o zi de război și spaimă, atingerea aceea atât de caldă și uneori atât de diferită de cea demult uitată, în așternutul de acasă... Mai e și teama de a pierde totul dintr-un capriciu, de a-și lăsa oamenii să moară, doborâți de moli-ma nevăzutelor săgeți zeiești. Crește în el încet-încet o furie de-abia stăpânită și totuși neputincioasă. Zeii erau haini cu bucuriile lui muritoare...

– Ah, tu, preot cobitor, de când te știi menești numai a rău! O singură femeie mi-e mai dragă decât Clitemenstra și soarta nu mi-o lasă-n brațe... Prea bine, scrâșni el, oamenii mei trec înaintea plăcerilor! Dar fiindcă zeul mă lovește, cineva dintre voi îmi va plăti supărarea cu o roabă nouă! Asta-i dorința mea de rege și nu se cade eu să fiu jignit, iar voi toți să vă păstrați prada.

– Nu ne poți lua femeile! Fiecare roabă a fost înzecit plătită cu brațele și sângele nostru. Dacă zeul va voi să luăm Troia, nu vom uita de sacrificiul tău și nici nu te vom lăsa nerăsplătit. Până atunci însă, nu-i drept să lovești pe altul.

Cel care vorbește acum e Ahile. Tânăr, frumos, strălucitor în război, fiul lui Peleu

e un erou stăpân pe sine, plin de orgolii și arțagos la mânie. Nu se teme de nimeni și cu atât mai puțin de Agamemnon, regele cel mare, ori de fratele său, Menelaos. Uneori, îl concurează fără șovăire. Un motiv în plus să-i fie neplăcut Atridului. Iar acum, vine să-i dea o nouă lovitură. Regele e furios, ar fi în stare să ia cu sila femeia oricărui războinic, chiar și pe a lui.

– Dar nu pentru mine am venit să lupt la Troia, nerușinatule, ci ca să-ți răzbun fratele!

Și fără să mai aștepte vreun imbold, Ahile cel nesupus dă pe față tot ce credea în cugetul său și ce știe cu toții, dar nu îndrăznește nimeni s-o spună:

– Sunt de departe cel mai bun războinic, doar eu duc greul luptei și, cu toate astea, nu mă aleg cu mai multe prăzi decât tine... Pentru că tu ești rege numai cu numele, iar căpetenia tuturor sunt de fapt eu!... Și de la Troia pot să plec ori-când!...

– Niciodată nu te-am plăcut prea mult, Peleiene, căci nu știi să-ți pui zăgaz mâniei și întotdeauna ești gata de harță. Puțin îmi pasă dacă rămâi sau pleci: iubita ta va merge chiar de astăzi în cortul meu. Poate așa vei învăța cine ordonă aici, în tabără!

E greu de spus ce sentimente îl încearcă acum pe Ahile. O parte din el se smucea ca turbată, gata să apuce jungherul să-și facă dreptate prin sânge și omor. Dar partea lui cuminte ia chipul Atenei. Zeița pare că vine de undeva din înaltul

Olimpului, nevăzută de alții, ivindu-se doar pentru ochii săi. În vedenie, îl apucă de plete, stăpânindu-l cu brațele ei albe și puternice, tot așa cum îi stăpânea mânia cu vocea ei calmă.

– Suferă acum și îți promit că va veni o vreme când aheii te vor implora să-i salvezi! Îndură astăzi și te vei bucura cândva!

Fantasma pierde și o dată cu ea și jungherul din mâna Peleianului. Duhul cumințeniei învinsese. Și totuși...

– Jur pe sceptrul lustruit și cu ținte de aur al judecătorilor ahei că nu va trece mult timp și mă veți chema îndărăt de la corturi. Va veni o vreme când Atridul nu se va mai putea feri de loviturile lui Hector. Și chiar dacă el nu crede într-o astfel de zi, eu unul o simt venind!...

Iată că sceptrul zace în țărână, iar din înalturi ochiul naratorului vede ridicându-se un moșneag. E Nestor, păstor peste trei generații, înțeleptul care plânge pentru izbucnirile tinerilor, prorocul care prevede nenorocirile nechibzuinței lor. Nestor era acolo, cu ei, în acea zi fatală.

– Mult s-ar mai bucura troienii să știe de cearta voastră! De când așteaptă ei un motiv să se simtă puternici! Eu sunt bătrân, dar sfatul meu n-a dat greș nicio dată și mulți voinici l-au ascultat cu folos. De ce nu v-ar ajuta și pe voi? Nici tu, Ahile, n-ar trebui să fii atât de nesupus. Mama ta este cu adevărat o zeiță, dar gândește-te, e totuși regele tău! Iar tu, Atride,

nu e drept să-i iei femeia câștigată cu arma în mână! Nimeni nu trebuie să-l batjocorească pe celălalt!

Zadarnice sunt însă cuvintele bătrânului. Naratorul îl vede de sus copleșit de-atâtea vorbe deșarte. Ahile privește crunt și spune:

– O puteți lua pe captiva mea, de astăzi nu mai sunt războinic!

O jertfă de tauri și țapi e adusă apoi zeului Apollo. Și iat-o pe Hryseis, pornind cu o corabie spre tatăl ei. Vasul se îndepărtează încet, iar naratorul se îndreaptă spre țarm, ușor ca o boare. Acolo îi vede pe Talthybios și pe Eurybates, solii Atridului, trimiși să ia captiva. Regele n-a uitat de răzbunare. Crainicii nu se bucură că merg la Peleian și nici Ahile nu e vesel că îi vede. Poate în adâncul lui spera că Agamemnon nu va îndrăzni. Cedează totuși și-și trimite prietenul să aducă fata.

Copila merge greu, pare că șovăie și plânge pe ascuns. E roaba lui și n-ar avea motive să-l iubească. A luat-o cu sila, aceeași silnicie care se repetă acum. I-a ucis neamul și soțul, a dus-o departe... Și totuși, o roade ceva ce s-a strecurat de-o vreme între ea și străinul alături de care trăiește de atâta vreme. Silnicia de pe vremuri s-a prefăcut în dragoste, suspinul de atunci s-a ușurat în timp și străinul i-a devenit în taină iubit. Acum e însă prea târziu: va fi curând a altuia. Un alt luptător, necunoscut și nepăsător, în patul căruia va intra fără voie. Este război și nu e vreme de tandrețe.

Fata nu știe însă că nu e singură-n durerea ei. Pe malul mării mai plânge cineva. După plecarea ei, un bărbat s-a strecurat pe țărmul nereidelor. Nu vrea să fie văzut când își strigă mama. Nici când suspină, nici când se tânguie nu vrea să fie știut.

– M-ai născut pentru ghinion, mamă nereidă, m-ai născut pentru o viață scurtă și nefericită!

Din străfunduri de mare urcă încet spre el o ființă vaporeasă. Degetele i se preling prin părul de aur al Peleianului, umerii îi ating pieptul. Ea știe tot, dar vrea s-audă totul.

– Răzbună-mă mamă! Tu l-ai salvat pe Zeus de uneltirile Atenei și-ale Herei, tu l-ai salvat de Poseidon. Tu l-ai chemat atunci, să-l apere de rău, pe Briareu cel cu o mie de brațe. Tu poți acum să-i ceri orice părintelui zeiesc. Aheii să ajungă la mila mea, la picioarele mele, să aibă doar înfrângere, până ce eu îi voi vedea plângând.

– Voi face asta pentru tine, de îndată ce zeul cel mare va sosi de la etiopi pentru un ospăț între nemuritori. Se va întoarce peste douăsprezece zile. Nu voi uita până atunci de supărarea ta.

Hryseis ajunge în cetatea ei înconjurată de jertfe vii pentru sacrificiul de bun venit. E teafără, nevătămată și însoțită de multe odoare. Aheii vor o rugă de ridicare a blestemului; sunt gata să fie prietenoși cu bătrânul, să asculte cuvintele lui

plini de evlavie, să îngenuncheze și să rostească rugă de căință. Boabe de orz cad pe creștetele vitelor și jungherul cumplit le pătrunde vinele grumazului. Apoi carnea e învelită în slană, o parte o mănâncă muritorii, prăjită în foc și în spuza lui caldă. De restul, se bucură zeul prezent și el, ca un abur nevăzut, îngemănat cu fumul ospățului. Mireasma îl îmbie, imnurile curg în cinstea lui, Hryses e îngenuncheat în rugă adâncă și el, zeul eternei lumini, se îmbunează.

Vin și copiii de casă, aducând cupe de aur cu vin. Preotul i-a iertat pe toți și acum solii sunt oaspeții lui. Și ziua care vine le va aduce vânt bun la pupă, căci zeul lovește cu o mână, iar cu cealaltă îi ocrotește.

Douăsprezece zile au trecut de-atunci. Ahile nu se mișcă din cort. Dar zeița-mamă n-a uitat de el și chiar acum își pleacă fruntea de argint în fața stăpânului ceresc. Cu dreapta-n semn de rugămintă îi prinde ușor bărbia, în vreme ce stânga îi atinge sfioasă genunchii nemuritori. E un ritual de rugă, un amestec de mustrare și duioșie. Ghemuirea tăcută, încordarea brațelor, trupul alb al zeiței, ușor arcuit în așteptare, totul e o blândă dojană. Și totuși, cât de dulce și de sfioasă e această mustrare, cât de mult încearcă ea să arate supunerea și neputința prin gestul de tăcută subjugare! Și ce mărunță pare acum dorința rugătoare!... Umilă ca și făptura ei ghemuită, plăpândă ca amintirea binefacerii trecute.

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Lista personajelor	13
Iliada	17